

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

עד.

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

אין בהם. איסור לאו של אבר מן החי: **אלא מזה פרוש.** צעלמה מדברין וקרא אסמכתא צעלמה. אלמא אין שחיטה עושה ניפול: **אילו לוא.** האבר המדולדל: **אינו לוקה.** דמנות פרוש צעלמה הוא: **האדרינהו.** כעקם: **כי אמרי אלא.** דלוקה משום אבר מן החי צעלמה נבלה מתרינן ביה אלא משום אבר מן החי: **וכל אשר.** צשרים כתיב: **מנבלתם נפקא.** וכי יפול מנבלתם: **אלא.** הכי קאמר כל אשר יפול מהם צמותם על ידי מיתה הוה נפילה מהם איברים המדולדלים צהם: **צשרים כתיב.** דלא שייכא צהו שחיטה והיכי ממעטת שחיטה מהאי קרא: **אם אינו ענין נוי.** דעל כרחק צמותם מיעוטא הוא דלגופיה לא אינטריך דהא צמתים משמע דנבלתם כתיב ונכתוב וכי יפול למימרא דעושים ניפול ולא צמי צמותם אלא על כרחק למעוטי שחיטה: **דלאו בני שחיטה נינהו.** ולא אינטריך צמותם דהא אפילו שחיטתם מיתה היא: **ענין מיתה.** כעין שעת מיתה שהיו לחים למעוטי סרן שיצא: **דעובר חי.** דיש צמינו שחיטה מהניא שחיטה אף לאכרי היולא לנפרו: **והפניא.** צמורת כהניסו גבי וכי ימות מן הצמורה כו': **בן ח' יוכיח שאע"פ שיש צמינו שחיטה אין שחיטה מטהרנו.** אם נולד ושחטו אכל אגב אמו יתר בשחיטת אמו דברי הכל אף ערפיה אע"פ שיש צמינה שחיטה לא מטהרנה שחיטתה ומתני' קתני בן ח' אין צמינו שחיטה: **אמר רב כהנא.** האי דקתני תנא דצרייתא יש צמינו שחיטה אגב אמו קאמר שניתר בשחיטת אמו: **מינא דאמיה לא פריך.** לא חשיבא ליה פירכא דהואיל ואין צמינו ח' שחיטה אין צמינו שחיטה קרינא ביה: **והאי טנא.** דצרייתא דפריך מינא דאמיה וסבר יש צמינו שחיטה קרינא ביה: **ערפיה דשחיטה מטהרנה מנא ליה.** מיפוק ליה מצמיה טמאה דאין שחיטה מטהרנה: **ושחט בה בן ט' חי.** ויאל אחר שחיטתו ואמו קיימת. בן ח' לא קא מיצעי ליה דהא אפילו יאל לאויר העולם ושחטו תנן צמתיתין (לעיל דף עג): **אין שחיטתו מטהרנו: אכל צמעי אמו לא שריא שחיטה.** דליה וכ"ש לרבנן דאמרי לא שייכא ביה שחיטה כלל אפילו יאל חי לאחר שחיטה דאין שחיטה צו אלא ביאל לאויר צחי אמו: **או דילמא אפי' לרבנן.** שריא ליה שחיטתו דקסברי רבנן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא צלחיה שני הסימנים שישחטו או של אמו או שלו וכ"ש לרבי מאיר דאמר שחיטה שייכא ביה: **פ"ט.** דתנן צמתיה הרי שנולה טרפה מן הצטן מנין וקס"ד דאפילו שנוצרה שעה אחת קודם לידתה קאמר דלא היתה לה שעת הכושר ליחטת ולא חל עליה תורת שחיטה: **ואם איפא.** דשחיטה צמעי אמו שחיטה היא הרי היתה לטרפה זו שעת הכושר להחיותה וכוונת דמי: **במתני' קורעו.** שאין לרבי שחיטה ומודי ר"מ צהו דאיתרבו מכל צמיה תאכלו דלאו חדשים איכא ולאו איכא הילכך לאו צמיה הוא: **ומוליא אם דמו.** דחלבו הוא דמותר דקתני לקמן (דף עה). מה חלב ושתי הכליות האמורין צאשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל אכל דמו לא גרע מדם האצברים דק"ל צכריות (דף כה): **דם האצברים עובר צלא תעשה: ענין שחיטה.** דחדשים גרמי לשוייה צמיה צנפיה ולא איתרצא מכל צמיה תאכלו ולרבנן חדשים ולידה גרמי דרבנן מרבו ליה להיתרא מכל צמיה תאכלו: **וחייב צאווה ואם צנו.** שלא ישחטנו ציום שחטנו אמו: **ר"ט**

אין בהם אלא מצות פרוש בלבד. וקרא דצרייתא אינו אלא אסמכתא צעלמה וז"ל וכיון דמדלאורייתא שרי צאכילה אמאי נקט צצרייתא דלעיל (דף עג). לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל צה מה שייך שם להזכיר אבר מדולדל דשרי אף צאכילה וי"ל דה"ק אבר המדולדל צה גזרו ציה רבנן איסור אכילה ולא גזרו שלא תהא שחיטה מטהרתו כמו עובר דצרייתא גופיה: **ר"י במותם בתיבי.** וז"ל הא אכתי צריכי לכדדרשינן צהעור והרובץ (לקמן דף קמח): **יכול צשר הפרוש מן השעלים יהא טמא תלמוד לומר צמותם מה מיתה שאינה עושה חליפין כו' וי"ל דענין מותם והיא דרשה מחד צמותם נפקא אי נמי דרשה דהתם מנבלתם נפקא מה נבלה שאין עושה חליפין ונקט צמותם לפי שהיא דרשה פשוטה:**

מחלוקת באבר דעובר חי. וצנן ח' דאילו בן ט' כשאר צמיה הוא לר"מ וטעון שחיטה: **ולר"ה תנא דקפריך טרפה דשחיטה מטהרתה מנא ליה.** קצת תימה דכולא חלל צרייתא היא צת"כ וידע רישא ולא ידע סיפאה): **נפקא ליה מדרב יהודה כו'.** וז"ל דתניא צס"פ רבי אליעזר דמילא (שנת דף קג). לאלהה להצא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו ורבי יוסי ור"א צצרי צמינו אומריים שחיטתו מטהרנו והשתא ויהיה לא מתוקם כתנא דמתני' דאפילו ת"ק דהתם משמע דאי לאו לאלהה ה"א דשחיטה מטהרתה ולתנא דמתני' בן ח' כיון דאין צמינו שחיטה ידעין ליה מצמיה טמאה דאין שחיטה מטהרתה אכל כתנא דצרייתא דהתם מתוקמא שפיר ת"ק דצמתם דליון דיש צמינו שחיטה אגב אמו מיקרי שפיר יש צמינו שחיטה ולא מלי למילף מצמיה טמאה ולהכי לר"ח התם לאלהה למינר דאין שחיטה מטהרתה וימיהו סוגיא דהתם לא איתא כתנא קמא דצרייתא דהתם דרצא מפרש התם טעמא דרבי יוסי ורבי אליעזר דצצרי (ט) צטרפה אע"ג דמתה היא דשחיטה מטהרתה הכא נמי לא שאל ורבנן לא דמי לטרפה אפילו מן הצטן דיש צמינו שחיטה הכא אין צמינו שחיטה ושאל תנא דמתיתין משום קרא דלאכלה חשיב בן ח' אין צמינו שחיטה אי נמי קרא דלאכלה דלדיש ת"ק התם הוי אסמכתא צעלמה דהא לאכתי דמוקי התם פלוגתייהו דפליגי מר סבר חי הוא ומר סבר מת הוא לר"ח לומר דאסמכתא היא דליון דחשיב ליה כמת צלאו קרא אין שחיטתו מטהרתו:

ח' דאילו בן ט' כשאר צמיה הוא לר"מ וטעון שחיטה: למכתב במותם דאין לון שחיטה אלא מיתה בלבד: שחיטה ענין לכהונה. ודריש הכי מיתה עושה ניפול: ואין שחיטה עושה ניפול: אבל באבר דעובר מת דיה"ל שחיטה עושה ניפול. כלומר דאין כוללתו שחיטה עמה ומטמא משום נבלה: יש צמינו שחיטה אגב אמו. כלומר שחיטתו אמו הוא מותר אבל הוא אינו בכלל שחיטה: ותנא דידן מינא דאימיה לא פריך. ותנא דידן מינא דאימיה (וכו') (ג) לפי שאין צמינו שחיטה אבל בהוה עצמו אין צמינו שחיטה: ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה (ולפיכך) שחיטה (שהיא) ולפיכך שחיטתה מטהרתה ועכשיו דאמרי' בבן שמה אפי"ג ריש במיה שחיטה אין שחיטתה מטהרתה טרפה דאמרי' לא בעי שחיטה (אבל) ואי שחיט סימנין דאימיה דאי לא בעי שחיטה אבל אי שחיט סימנין (ידידיה) מותר בשחיטתו: א"ל רבא שנוצרה טרפה מן הבטן. כלומר ודאי כן הוא אי נולד טרפה מן הבטן מצמינו לה שעת הכושר קודם לכן בענין הזה דאי בעי שחוטו בבטן אמו אלא תני שנוצרה טרפה מן הבטן כבעל חמש רגלים דהתם אפי"ג שחוטו במעי אמו אין לו שעת הכושר שמשעה שנוצרה היה בעל מום כבעל חמש רגלים יתר כנטול דמי ואם טרפה ירך וחלל שחוטו (שחוט) [נבלה]:

ג א מיי פ"ה מהלכות מאלות אסורות ל"ו: ב ש"ע י"ד סו"ד ד' סעף ו' בה"ר: ג ד מיי ט"ז ט"ז י"ג ד' סמ"ג ל"אין קלו טו"ע י"ד ס"ג ד' סעף ב':

רבינו גרשום

אכלו לוח אינו לוקה. כלומר לאבר המדולדל בבהמה: כי אמרי במיתה דעושה ניפול. כלומר אלווקה משום אבר מן החי: מנבלתם נפקא. כלומר לאחר מיתה מטמאין השרצים אבל בחיים אין מטמאין: מיתה עושה ניפול. כלומר האבר המדולדל בבהמה ומתה אין כוללתו המיתה וחייב האוכלו משום אבר מן החי: א"ל אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו. דלא איצטרך למכתב במותם דאין לון שחיטה אלא מיתה בלבד: שחיטה ענין לכהונה. ודריש הכי מיתה עושה ניפול: ואין שחיטה עושה ניפול: אבל באבר דעובר מת דיה"ל שחיטה עושה ניפול. כלומר דאין כוללתו שחיטה עמה ומטמא משום נבלה: יש צמינו שחיטה אגב אמו. כלומר שחיטתו אמו הוא מותר אבל הוא אינו בכלל שחיטה: ותנא דידן מינא דאימיה לא פריך. ותנא דידן מינא דאימיה (וכו') (ג) לפי שאין צמינו שחיטה אבל בהוה עצמו אין צמינו שחיטה: ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה (ולפיכך) שחיטה (שהיא) ולפיכך שחיטתה מטהרתה ועכשיו דאמרי' בבן שמה אפי"ג ריש במיה שחיטה אין שחיטתה מטהרתה טרפה דאמרי' לא בעי שחיטה (אבל) ואי שחיט סימנין דאימיה דאי לא בעי שחיטה אבל אי שחיט סימנין (ידידיה) מותר בשחיטתו: א"ל רבא שנוצרה טרפה מן הבטן. כלומר ודאי כן הוא אי נולד טרפה מן הבטן מצמינו לה שעת הכושר קודם לכן בענין הזה דאי בעי שחוטו בבטן אמו אלא תני שנוצרה טרפה מן הבטן כבעל חמש רגלים דהתם אפי"ג שחוטו במעי אמו אין לו שעת הכושר שמשעה שנוצרה היה בעל מום כבעל חמש רגלים יתר כנטול דמי ואם טרפה ירך וחלל שחוטו (שחוט) [נבלה]:

(א) נראה דל"ל דמתה שפיר לוקה וכו'. (ב) אילו ל"ל דלף דצמינו דלמו ש שחיטה מ"מ כצוה עמו וכו'.

תורה אור השלם

1. וכל אשר יפל עליו מדה במותו יטמא מקבל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אדם יקשה מלאכה אדם בפנים יורק וטמא עד הקרב וטמא:

2. וכן ימות מן הבהמה אשר היא לבם לאכלה ודגם בבגלה וטמא עד הקרב: ויקרא י"א לט

גליון הש"ס

מתני' מנא בן טענה חי. עיי' נדה דף קמ"ג ע"א טוס' ד"ה איהו: רש"י ד"ה כי אמרי אלא וכו' דלא משום נבלה מתיבין. תמה לי אמאי ל"א כפשוטו דהאבר הוא כית עט הגדים והעממות ולגבי נבלה הו' ח"י שיעור וכן נ"מ להשוטו לכן נח:

הגהות מהר"ב

רונשבורג

[א] גמ' ורבה אמר כמחלוקת צהו ק' וכו'. ניב מיי פ"ה מהלכות מאלות אסורות הל' יא וע"ש צמיה:

מוסף רש"י

מקצת בהמה מטמאה. כגון אבר ממנה, מתיבין וכו' ימות דמשמע כעין מיתה שאינה עושה חליפין. והיינו אבר, ויפיה קרא הנוגע צנבלתה יטמא, ומקצת בהמה אינה מטמאה. ואף על פי שהיא כחמה כגון טרפה ששחטה (קמחו קמח).